

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของสตรีในงานอาสาสมัครสาธารณสุข : กรณีศึกษา อาสาสมัคร
สาธารณสุข ตำบลบางพระ จังหวัดชลบุรี

อาภรณ์ เกียรติจิรพันธุ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานโยบายสาธารณะ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา

มิถุนายน 2547

ISBN 974-383-923-2

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และคณะกรรมการสอบปากเปล่าวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณา
วิทยานิพนธ์ของ อาจารย์ เกียรติจิรพันธุ์ ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขานโยบายสาธารณะ ของมหาวิทยาลัย
บูรพาได้

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

..... ประธาน

(ดร. โกวิท กระจ่าง)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. วรณี เดียววิศเรศ)

..... กรรมการ

(นางวนัสรา เซวาน์นิยม)

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

..... ประธาน

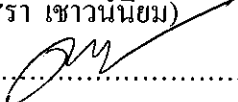
(ดร. โกวิท กระจ่าง)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. วรณี เดียววิศเรศ)

..... กรรมการ

(นางวนัสรา เซวาน์นิยม)

..... กรรมการ

(ดร. ไพฑูรย์ โพธิสว่าง)

..... กรรมการ

(ดร. พิศมัย หอมจำปา)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตร
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ ของมหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร. ประทุม ม่วงมี)

วันที่ 23 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2547

การวิจัย ได้รับทุนอุดหนุนและส่งเสริมวิทยานิพนธ์
ระดับบัณฑิตศึกษา จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา
ประจำภาคปลาย ปีการศึกษา 2546

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงจาก ดร. โกวิท กระจ่าง ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. วรณี เดียววิศเรศ นางวันสรา เชาวน์นิม และ ดร. ไพฑูรย์ โปธิสว่าง กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ได้เสียสละเวลามาให้คำปรึกษา คำชี้แนะเกี่ยวกับข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในผลการวิจัยและข้อคิดเห็นอันทรงคุณค่า ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ที่มีคุณค่าให้แก่ศิษย์ ด้วยความรักและความเมตตาปรานี

คุณประโยชน์ใด ๆ ที่มีในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณของบิดามารดาของข้าพเจ้า ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านที่อาจไม่ได้เอ่ยนามในที่นี้ที่ช่วยในคำแนะนำและกำลังใจแก่ผู้วิจัยจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ประสบความสำเร็จลง ได้ด้วยดี

อาภรณ์ เกียรติขจรพันธุ์

44911984: สาขาวิชา: นโยบายสาธารณสุข; ร.ป.ม.(นโยบายสาธารณสุข)

คำสำคัญ: อาสาสมัครสาธารณสุข: การมีส่วนร่วม

อาภรณ์ เกียรติขจรพันธุ์: ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของสตรีในงานอาสาสมัครสาธารณสุข: กรณีศึกษา อาสาสมัครสาธารณสุข ตำบลบางพระ จังหวัดชลบุรี (FACTORS AFFECTING PARTICIPATION OF FEMALE VILLAGE HEALTH VOLUNTEERS IN VOLUNTARY HEALTH ACTIVITIES : A CASE STUDY OF HEALTH VOLUNTEERS AT BANG PRA SUB – DISTRICT OF CHON BURI PROVINCE). อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์: ดร. โกวิท กระจ่าง, D. Tech.Sc., รศ. ดร.วรรณิ เดียวอิสเรศ, Ph.D. (Nursing), วันสรา เชาวน์นิคม, M.THM. 134 หน้า. ISBN 974-383-923-2

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของสตรีในงานอาสาสมัครสาธารณสุข ระดับการมีส่วนร่วมของสตรีในงานอาสาสมัครสาธารณสุข ปัญหาอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของสตรีในงานอาสาสมัครสาธารณสุข เก็บข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามจำนวน 310 ชุด จากอาสาสมัครสาธารณสุขสตรี ตำบลบางพระ และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยสัมภาษณ์แบบเจาะลึก 26 คน ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลกับการมีส่วนร่วมในงานอาสาสมัครสาธารณสุข ได้แก่ อายุ การศึกษา ระยะเวลาในการเป็นอาสาสมัครสาธารณสุข รายได้ สตรีมีส่วนร่วมในงานอาสาสมัครสาธารณสุขในระดับสูงทุกด้านตามลำดับ ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผนงาน การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ปัญหาอุปสรรคในการมีส่วนร่วมในงานอาสาสมัครสาธารณสุข ได้แก่ ปัญหาภายในองค์กรอาสาสมัครสาธารณสุข สภาพแวดล้อมในการดำเนินงาน ปัญหาในการแบ่งละแวกบ้านที่รับผิดชอบ และปัญหาอื่น ๆ ได้แก่ การขาดแคลนพาหนะในการปฏิบัติหน้าที่ สำหรับข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย คือ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขในระดับตำบล อําเภอ จังหวัด และผู้บริหารส่วนกลางควรเสนอแนวทางในการสร้างแรงจูงใจให้อาสาสมัครทุกช่วงวัยมีส่วนร่วมในการปฏิบัติหน้าที่ และเสนอมีสิทธิพิเศษเพิ่มเติมให้อาสาสมัครสาธารณสุขที่ทำหน้าที่ครบ 10 ปี และ 20 ปี ส่งเสริมสนับสนุนให้ความรู้และเพิ่มทักษะในการปฏิบัติหน้าที่และปลูกฝังแนวคิดของ อสม. ให้สอดคล้องกับแนวคิดการกระจายการบริหารจัดการด้านสุขภาพตามระบบสุขภาพภาคประชาชน ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป คือ ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานอาสาสมัครสาธารณสุข

44911984: MASTER OF POLITICAL ADMINISTRATION (PUBLIC POLICY): M.P.A.
PUBLIC POLICY

KEYWORD: VILLAGE HEALTH VOLUNTEER: PARTICIPATION

ARPORN KIATKACHORNPAN: FACTORS AFFECTING PARTICIPATION OF
FEMALE VILLAGE HEALTH VOLUNTEERS IN VOLUNTARY HEALTH ACTIVITIES:
A CASE STUDY OF HEALTH VOLUNTEERS AT BANG PRA SUB – DISTRICT OF
CHONBURI PROVINCE. ADVISORS: KOWIT KRACHANG, D.Tech,Sc., WANNEE
DEOISRES, Ph.D.(Nursing), WANASARA CHAONIYOM, M.THM., 134 P. ISBN 974-383-923-2

This research aimed to study the factors affecting the participation of female village volunteers in voluntary health activities, the level of participation, and the obstacles for those activities. The data for this research was collected firstly from 310 questionnaires collected from Bang pra sub-district's female health volunteers and secondly from direct interview of 26 female volunteers. The result showed that the four factors: age, training, period of involving in voluntary work, and income, played significant roles on their participation. It also showed that the health volunteers could highly participate in four stages respectively; implementing stage, planning and decision making stage, benefit sharing stage, and follow-up and evaluating stage. There were three main obstacles for their participation; internal organization affairs, working environment, and responsible area. Another problem was the inadequacy of transportation. The strategic contributions were that all levels of volunteers including the administrators should introduce the persuasive strategy for calling participation of the volunteers in all ages. The privilege for volunteers who have had 10 years and 20 years of service should be provided. Lastly, the skill and knowledge enhancement should be provided, and health voluntary concept should be adjusted in compliance with the health management extending to public. The suggestion for the upcoming study was that there should be the study on the factors affecting the general public participation in voluntary works.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	จ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	2
สมมติฐานการวิจัย.....	2
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการศึกษา.....	3
ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย.....	3
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	5
ความเป็นมาและบทบาทการมีส่วนร่วมของสตรี ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน.....	5
แผนพัฒนาการสาธารณสุข ฉบับที่ 4-9 (พ.ศ. 2520 – 2549).....	26
แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม.....	28
ระบบสุขภาพภาคประชาชน.....	37
บทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุข.....	39
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของสตรีในงานอาสาสมัคร สาธารณสุข.....	47
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	51

บทที่	หน้า
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	52
การวิจัยเชิงปริมาณ.....	52
การวิจัยเชิงคุณภาพ.....	55
4 ผลการวิจัย.....	57
ผลการวิจัยเชิงปริมาณ.....	57
ข้อมูลทั่วไป.....	57
วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมกับการมีส่วนร่วมของสตรีในงานอาสาสมัครสาธารณสุข.....	63
ระดับการมีส่วนร่วมของสตรีในงานอาสาสมัครสาธารณสุข.....	72
ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ.....	73
5 สรุปผล อภิปรายและข้อเสนอแนะ.....	78
สรุปผลการวิจัย.....	78
อภิปรายผลการวิจัย.....	79
ข้อเสนอแนะ.....	82
บรรณานุกรม.....	84
ภาคผนวก.....	92
ภาคผนวก ก.....	93
ภาคผนวก ข.....	97
ภาคผนวก ค.....	103
ภาคผนวก ง.....	105
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	134

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 จำนวนอาสาสมัครสาธารณสุข ในตำบลบางพระ จังหวัดชลบุรี.....	52
2 จำนวนและร้อยละของอาสาสมัครสาธารณสุขสตรีตำบลบางพระ จังหวัดชลบุรี.....	58
3 การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุข $N = 310$	61
4 ปัจจัยทางด้านอายุกับการมีส่วนร่วมของสตรีในงานอาสาสมัครสาธารณสุข.....	63
5 ปัจจัยทางด้านการศึกษากับการมีส่วนร่วมของสตรีในงานอาสาสมัครสาธารณสุข.....	64
6 ปัจจัยทางด้านสถานภาพสมรสกับการมีส่วนร่วมของสตรีในงานอาสาสมัคร สาธารณสุข.....	65
7 ปัจจัยทางด้านอาชีพกับการมีส่วนร่วมของสตรีในงานอาสาสมัครสาธารณสุข.....	66
8 ปัจจัยทางด้านรายได้กับการมีส่วนร่วมของสตรีในงานอาสาสมัครสาธารณสุข.....	67
9 ปัจจัยทางด้านสถานภาพทางสังคมกับการมีส่วนร่วมของสตรีในงานอาสาสมัคร สาธารณสุข.....	68
10 ปัจจัยทางด้านระยะเวลากับการเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขกับการมีส่วนร่วมของสตรี ในงานอาสาสมัครสาธารณสุข.....	69
11 ปัจจัยทางด้านการฝึกอบรมกับการมีส่วนร่วมของสตรีในงานอาสาสมัครสาธารณสุข...	70
12 ปัจจัยทางด้านนโยบายและกลไกของรัฐที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสตรีกับการมี ส่วนร่วมของสตรีในงานอาสาสมัครสาธารณสุข.....	71
13 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการมีส่วนร่วมของสตรีในงานอาสาสมัคร สาธารณสุข.....	72

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	51